

**HERVAL NA BEHANDELING VOOR
ALCOHOLAFHANKELIJKHEID:
DE ROL VAN AUTOMATISCH GEACTIVEERDE
ATTITUDES**

Mathilde Descheemaeker
Adriaan Spruyt
Dirk Hermans

Achtergrond

Experimentele psychopathologie

- ◎ Op zoek naar de psychologische processen die een rol spelen bij het ontstaan, in stand houden en terugval van psychopathologie
- ◎ Alcoholafhankelijkheid:
  - Blijven drinken ondanks ernstige negatieve gevolgen
  - Veel herval na behandeling

Automatische vs. gecontroleerde processen

- ⊙ Toegenomen invloed automatische processen
  - Aandachtsbias
  - Automatisch geactiveerde attitudes
  - Automatische actietendensen
- ⊙ Beperkte capaciteit tot zelfcontrole
  - Kwetsbaarheidsfactor
  - Gevolg van langdurig alcoholgebruik

Attitudes

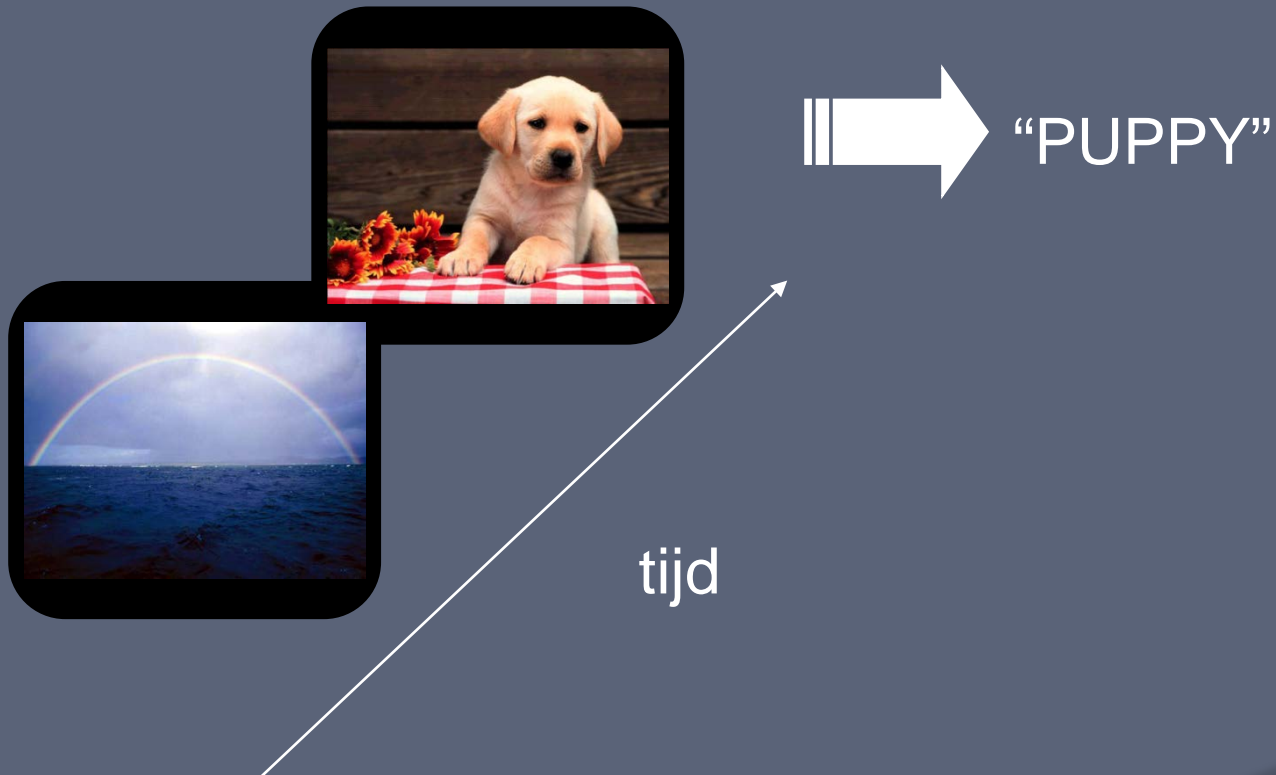
- ⦿ Attitude = evaluatie
- ⦿ Attitudes sturen ons gedrag
- ⦿ Hoe kunnen we deze meten?
  - Direct: zelfrapportage

Attitudes

- ⦿ Attitudes sturen ons gedrag
- ⦿ Hoe kunnen we deze meten?
  - Direct: zelfrapportage
  - Indirect: automatisch geactiveerde attitude afleiden uit ander gedrag (vaak reactietijden)

Affectieve Priming Taak (APT)

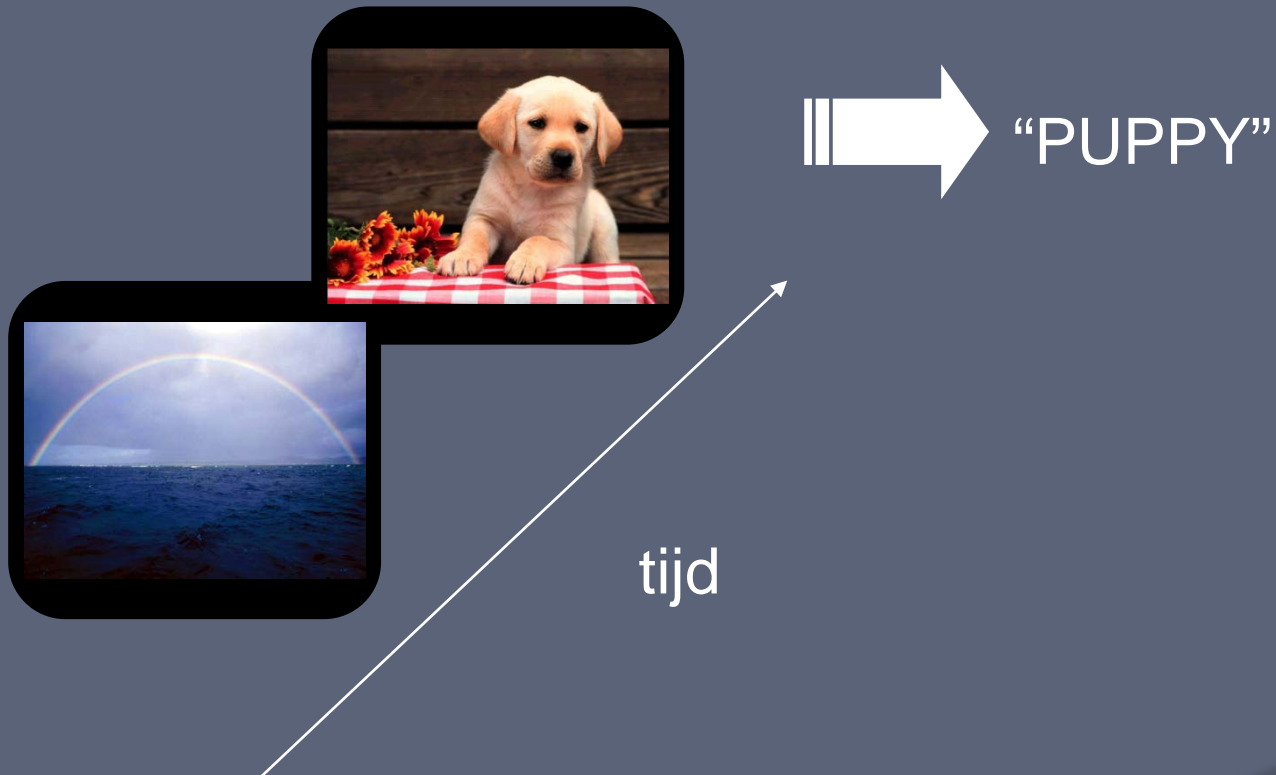

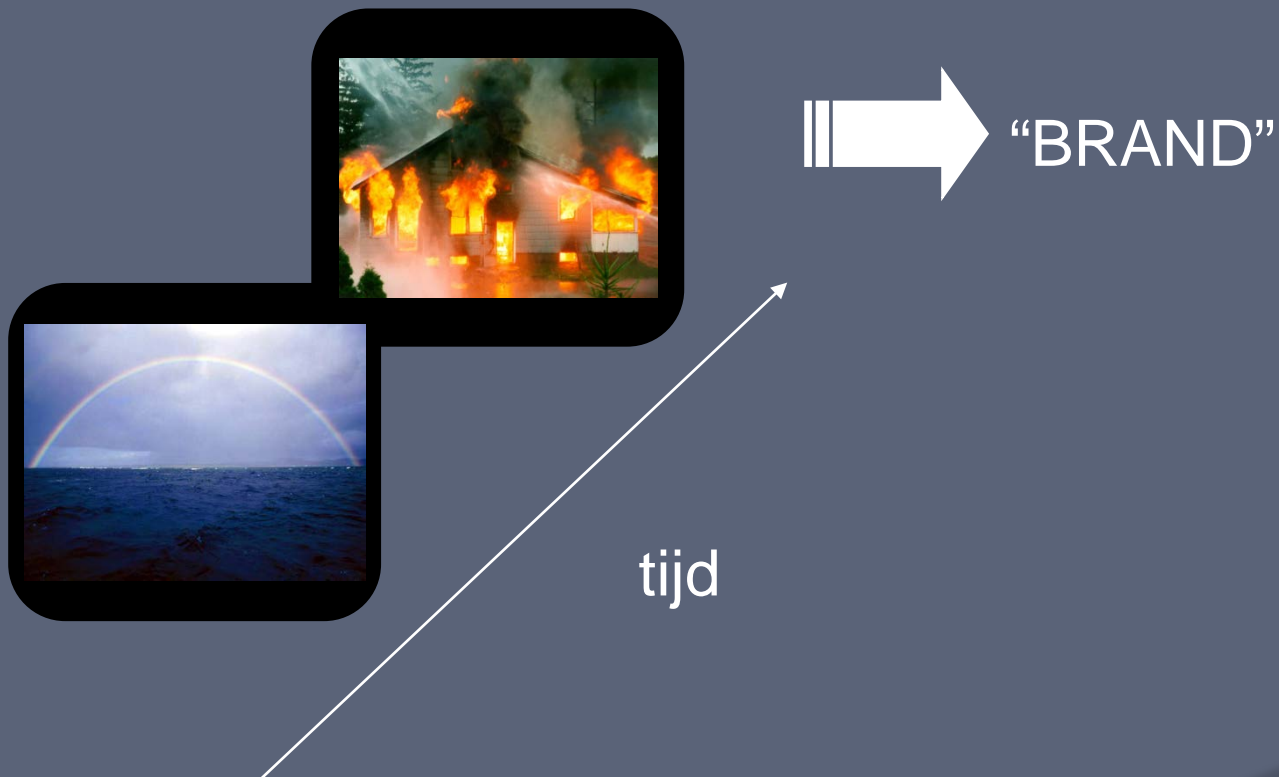
Affectief priming effect

- Meermaals aangetoond: snellere reactie wanneer de prime en target evaluatief congruent zijn
- Onderliggend proces: attitude t.a.v. de prime wordt automatisch geactiveerd

Affectief priming effect

Affectief priming effect

APT als indirecte attitudemeting

- APT kan dus gebruikt worden om de automatisch geactiveerde attitude t.a.v. de primes te meten
- Afgeleid o.b.v. snelheid waarmee targets benoemd worden
  - Positieve targets sneller dan negatieve
    - positieve attitude
  - Negatieve targets sneller dan positieve
    - negatieve attitude

Voorspelling van gedrag

- ⦿ Zowel directe als indirecte attitudemetingen leveren bijdrage aan voorspelling gedrag
- ⦿ Voordelen van indirecte metingen:
  - Niet beïnvloed door sociale wenselijkheid
  - Geen introspectie nodig
  - Betere voorspellers dan directe metingen wanneer gedrag minder gecontroleerd is

Voorspelling van alcoholgebruik

- ⦿ Verschillende studies: indirecte attitudemetingen kunnen alcoholgebruik voorspellen (bovenop directe metingen)
- ⦿ Vooral onderzocht in niet-klinische of subklinische groepen

Moderatoren

- ⦿ Voorspellende waarde van indirecte attitudemetingen wordt niet altijd bevestigd
- ⦿ Nieuwe vraag: **Onder welke omstandigheden** zijn deze attitudes voorspellend?

Attitude toegankelijkheid

- ⦿ Gemak waarmee een attitude opgehaald wordt uit geheugen
- ⦿ Meting: snelheid van evaluatie
- ⦿ Direct gemeten attitudes: betere voorspellers van gedrag wanneer ze toegankelijker zijn
- ⦿ Nog niet onderzocht voor indirect gemeten attitudes

Onderzoeksvragen

- ⦿ Is de automatisch geactiveerde attitude t.a.v. alcohol een goede voorspeller van herval?
- ⦿ Is deze attitude een betere voorspeller naarmate hij toegankelijker is?

Onderzoeksopzet

Deelnemers

- ④ 45 volwassen patiënten in behandeling voor alcoholafhankelijkheid
- ④ Geen ernstige cognitieve uitval
- ④ Geen fysieke ontwenningsverschijnselen

Verloop

- ⦿ Begin van opname: 2 sessies met 3-4 dagen tussen
  - Sessie 1: meting attitude toegankelijkheid
  - Sessie 2: indirecte en directe attitudemeting
  - Vragenlijsten

- ⦿ Follow-up meting: 8 maand na ontslag

Stimuli

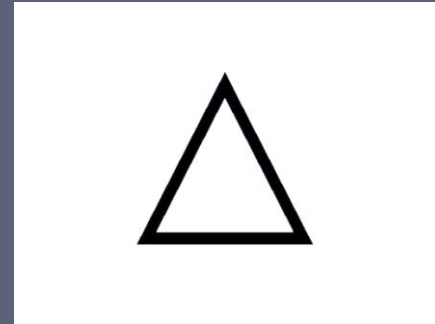
- Alcoholische dranken: individueel geselecteerd
- Niet-alcoholische dranken: voor iedereen dezelfde

Attitude toegankelijkheid

- ⦿ Hoe sneller alcoholische dranken geëvalueerd worden, hoe toegankelijker de attitude ten aanzien van alcohol
- ⦿ Evaluatieve categorisatietaak

Indirecte attitudemeting: APT

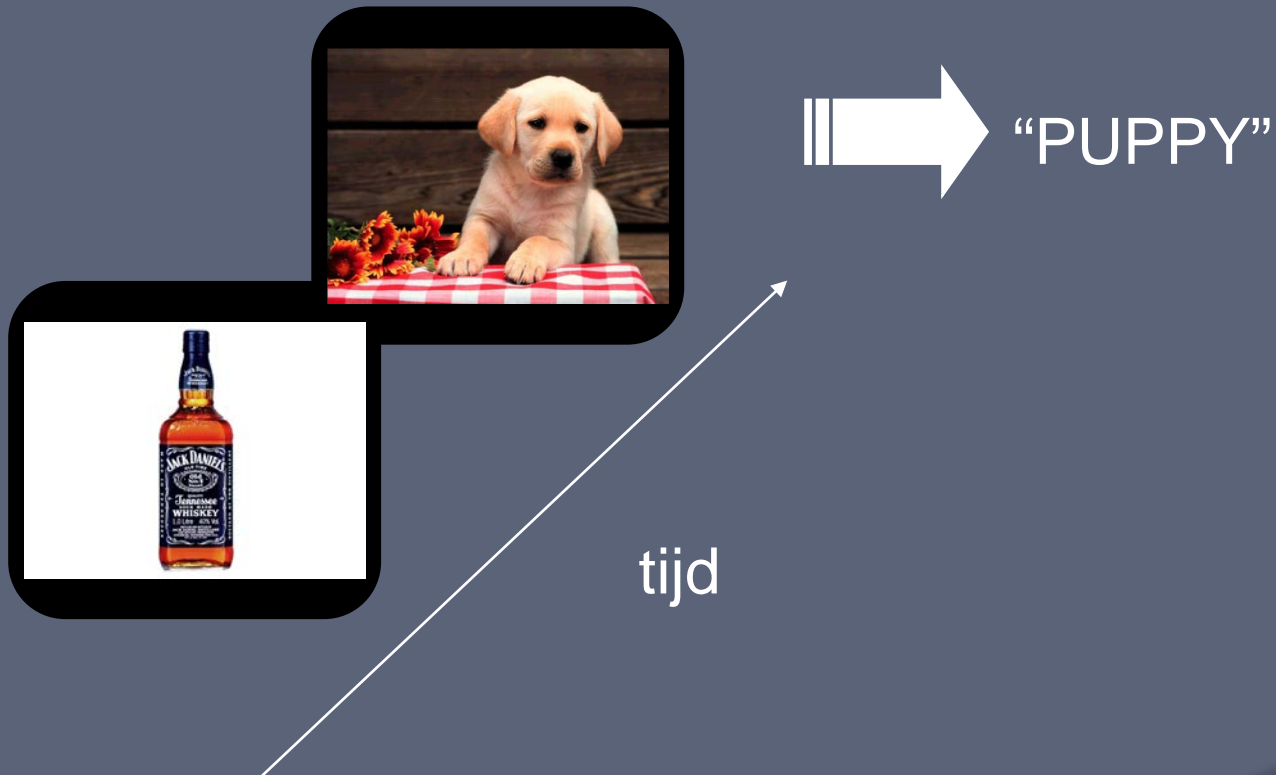
Primes:

Targets:

Indirecte attitudemeting: APT

Indirecte attitudemeting: APT

Positieve targets sneller benoemen dan negatieve na alcohol primes

□ positievere automatisch geactiveerde attitude t.a.v. alcohol

Directe attitudemeting

Vragenlijsten

Gekende voorspellers van herval:

- Aantal jaar misbruik
- Ernst afhankelijkheid (AUDIT)
- Craving (OCDS)
- Positieve verwachtingen alcoholgebruik (VAV)
- Motivatie om te stoppen met drinken
- Self-efficacy (SELD)
- Emotionele symptomen: depressie, angst en stress (DASS)

Follow-up

- ⦿ 8 maand na ontslag
- ⦿ Continue meting van herval:
AUDIT: mate van problematisch alcoholgebruik
- ⦿ 36 (van de 45) deelnemers vulden deze in

Resultaten

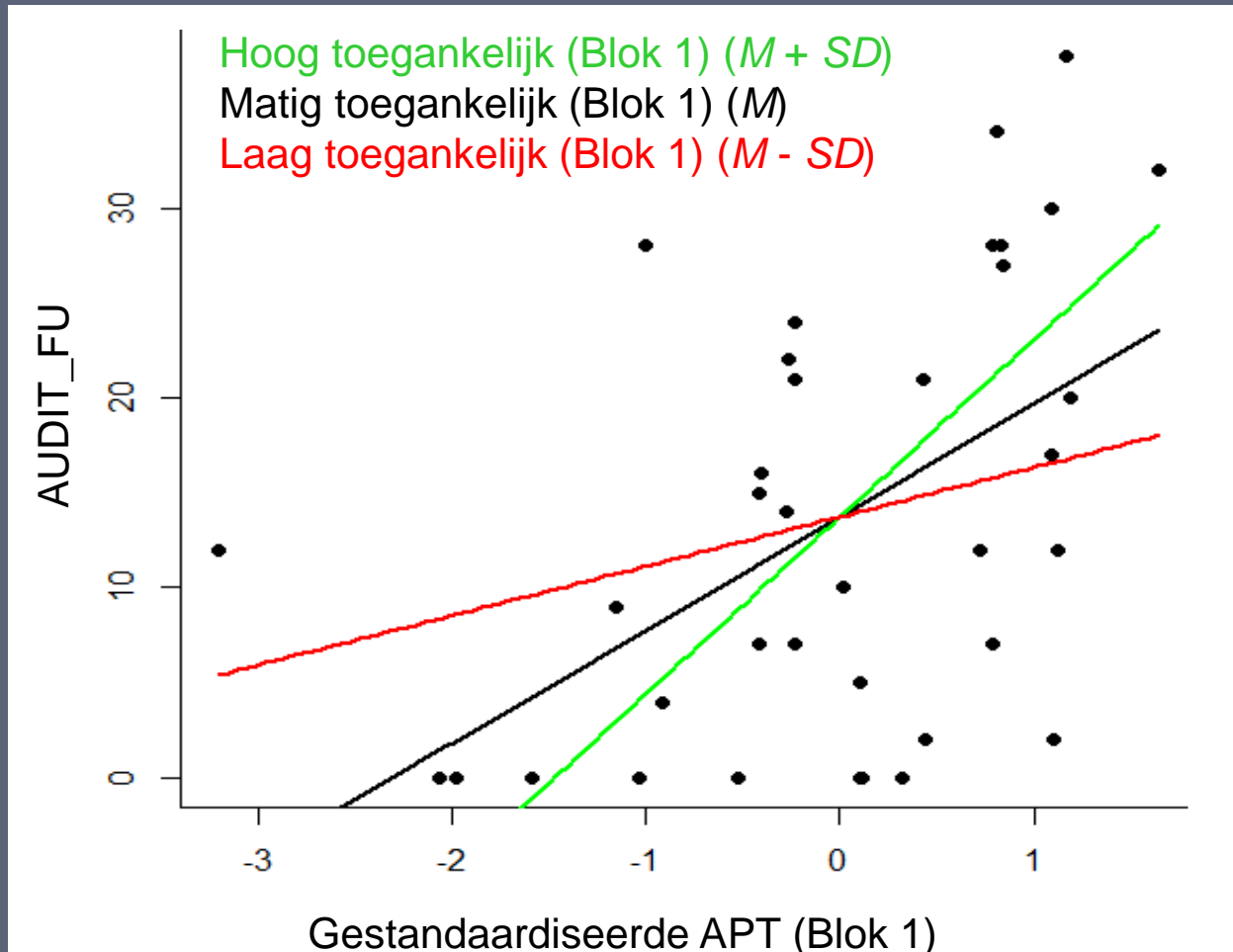
Overzicht analyses

- ◎ Te voorspellen: mate van herval 8 maand na ontslag (AUDIT)
- ◎ Voorspellers:
  - Automatisch geactiveerde attitude t.a.v. alcohol (1^e helft APT)
  - Controle voor directe attitudemeting
  - Controle voor gekende voorspellers herval
  - Moderator?: toegankelijkheid attitude t.a.v. alcohol (1^e helft taak)

Voorspelling door APT

Predictors	β	$t(25)$	p
APT (Block 1)	0.43	2.48	.020
Direct attitude measure	-0.18	0.91	.370
Years of alcohol abuse	-0.20	1.09	.285
Dependence severity (AUDIT)	0.22	1.26	.219
Craving (OCDS)	0.20	0.99	.330
Positive outcome expectancies (VAV)	-0.03	0.15	.882
Motivation to change	-0.26	1.22	.233
Self-efficacy (SELD)	0.23	0.95	.353
Psychopathology symptoms (DASS)	0.12	0.69	.494

Moderatie door toegankelijkheid

APT x toegankelijkheid: $\beta = 0.29$, $t(23) = 2.92$, $p = .008$

Conclusie

Belangrijkste bevindingen

- ⦿ Automatisch geactiveerde attitude t.a.v. alcohol is een belangrijke voorspeller van herval
- ⦿ Bovendien moet men niet enkel rekening houden met de valentie, maar ook met de toegankelijkheid van deze attitude

Implicaties voor behandeling

- Ook als men vastberaden is niet meer te drinken, kan bij confrontatie met alcohol automatisch een positieve attitude geactiveerd worden
- Dit en andere automatische processen: risico op herval
- Wat kunnen we hieraan doen?

Specifieke interventies

- ◉ Gericht op automatische processen (cognitive bias modification)
  - Automatisch geactiveerde attitudes
  - Automatische actietendensen
- ◉ Gericht op gecontroleerde processen
  - Werkgeheugen
  - Responsinhibitie

Interventiestudies: automatische processen

- ⊙ **Automatisch geactiveerde attitude** (Houben, Havermans, & Wiers, 2010)
  - Evaluatieve conditionering: alcohol (woorden) koppelen aan negatieve beelden tijdens pc taak
  - Negatievere automatisch geactiveerde attitude
  - Daling alcoholgebruik bij studenten

- ⊙ **Automatische actietendens** (o.a. Eberl et al., 2013)
  - Herhaalde training om alcohol te vermijden via pc taak
  - Minder hervat 1 jaar na ontslag

Interventiestudies: automatische processen

- ⦿ Attitude toegankelijkheid?
  - Positieve attitude t.a.v. alcohol minder toegankelijk maken
  - Negatieve attitude t.a.v. alcohol toegankelijker maken

Interventiestudies: gecontroleerde processen

- ⊙ **Werkgeheugentraining** (Houben, Wiers, & Jansen, 2011)
  - Intensieve training via pc taken
  - Daling alcoholgebruik bij problematische drinkers
  - Vooral wanneer automatisch geactiveerde attitudes t.a.v. alcohol positiever is
- ⊙ **Training responsinhibitie** (Houben et al., 2011, 2012; maar Bowley et al., 2013)
  - Go/no go taak: bier telkens gekoppeld met no go cue
  - Daling alcoholgebruik bij zware drinkers
  - Negatievere automatisch geactiveerde attitude

Vragen?

Bedankt!